

Научен секретар

МУ - Плевен

Вх. № *НС-20/28.01.2020*

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Мая Йорданова Стоименова-Попова, дм

Ръководител катедра по психиатрия и медицинска психология, МУ Плевен

Вътрешен член за МУ-Плевен на научно жури, формирано на основание на Заповед № 2865 от 01.12.2019 г. на Ректора на МУ гр. Плевен

Относно дисертационен труд на тема: "Психопатологичен профил на лицата обвинени в сексуално посегателство върху личността, в съответствие с чл. 149 – чл. 157 от раздел разврат на наказателния кодекс на Република България"

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт по професионално направление 7.1. Медицина, по научна специалност 03.01.20 психиатрия на Д-р Людмил Здравков Тумбев, докторант на самостоятелна подготовка, зачислен със заповед № 1814 от 19.09.2016 год и отчислен с право на защита със заповед № 2739 от 04.11.2020 год.

Научен ръководител: Доц. Д-р Мая Стоименова-Попова д.м.

Представеният комплект материали и изготвеното становище са в съответствие с изпълнена от докторанта процедура по дисертационен труд, съобразно Закона за развитие на академичния състав в Р. България и Правилника на МУ- Плевен за условията и реда за придобиване на научни степени.

Биографични данни и професионален маршрут: Д-р Тумбев, завършва медицина през 1998 год. в МУ – Плевен. Има призната специалност по психиатрия от 2007 г. и по съдебна психиатрия от 2018г. През 2015год. придобива магистърска степен по „Здравен мениджмънт“ в Стопанска академия – Свищов, а от 2018г. е магистър „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ – МУ, Плевен. Докторантът има професионална сертификация по: „Епилептология“ в МА – София (2004г.); „Мотивационно интервюиране на лица със зависимости“ в Институт по наркомании – София (2017); „Ръководител на програма за лечение с агонисти и антагонисти“ в НЦН – София (2017); „Сексуална медицина“ в МУ – Варна (2018), „Клинична електроенцефалография“ – МУ-Плевен (2019); „Невропсихология“ в МУ – Плевен (2020).

От 1999 год. работи като психиатър в Отделение за диспансерно наблюдение на болни с психични заболявания на УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ ЕАД - гр. Плевен, а от 2004 г. е началник на същата структура. Д-р Тумбев е асистент към катедра по психиатрия и медицинска психология на МУ-Плевен. Член е на Български Лекарски Съюз, Българска Психиатрична Асоциация, Научно дружество по Невропсихофармакология и Асоциация „Българска клинична токсикология“

Дисертационният труд съдържа 166 страници и е онагледен с 49 цветни фигури и 4 таблици. Работата е структурирана съобразно изискванията и включва класическите раздели: Въведение; Литературен обзор; Цел, задачи, методика и организация на

проучването; Резултати от собствени проучвания и обсъждане; Изводи и приноси; приложения. Библиографската справка обхваща 225 автора, от които 3 български и 222 чуждестранни. От референтните източници 28% са публикувани след 2012 г.

Актуалност на избраната тема: Сексуалните посегателства заемат значителен дял от престъпленията против личността. Тяхната честота е два пъти по-висока в сравнение с извършените убийства (опити и извършени) в периода 2013 – 2018г. Те са тежко наказуеми престъпления поради своята социална значимост и висока степен на обществена опасност. Сексуалните посегателства основно се разработват и анализират като престъпен феномен в контекста на криминалната теорията и практиката, а личностния профил на извършителя на полово престъпление е главно обект на изследване в криминалната психология. Личностните характеристики на сексуалния насилник и свързаните с тях аспекти на психичното му функциониране като: мотивация, емоции, дезинхибиция, дефицити или ограничения в самоконтрола, както и на екзекутивните функции, и саморегулацията са от критично значение за разбиране природата на сексуалните престъпления. Както теоретичната, така и емпиричната гледна точка насочват, че сексуалните престъпления са резултат от възникването и взаимодействието на множество фактори от социално естество и личностни характеристики, които влизат в сложна, синергична взаимовръзка помежду си в контекста на дадена ситуация. Сексуалните престъпления обикновено са краен резултат от няколко различни вида рискови фактори и процеси. До настоящия момент в специализирана литература не е постигнат консенсус относно честотата на психичните разстройства при сексуалните агресори. Психичната патология като предиктор за извършване на сексуално престъпление е изследвана и анализирана в много малък обем, както в Р България, така и в световен мащаб. Настоящата работа е опит за набелязване и систематизиране на отделни компоненти, които биха могли да разкрият влиянието на психично разстройство, включително личностната патология върху механизмите на сексуалното посегателство.

Литературният обзор е обширен, задълбочен и многопластово анализира сексуалните престъпления като съвкупност от различни био-психо-социални домейни, подлежащи на обективно психометрично изследване. Като се има предвид наличието на множество диаметрално противоположни литературни данни, свързани с различните етно-културални трактовки на сексуалните престъпления, при анализа на литературните данни Д-р Тумбев успешно интегрира информацията от реферирани източници с клиничния си опит и съдебнопсихиатрична практика.

Целта на дисертационния труд е да се изгради психопатологичен профил като се проучи честотата на различните полови престъпления и се оцени ролята на отделните социо-демографските фактори, сексуалната анамнеза, насилието в детска възраст и влиянието на психичните разстройства при лица, извършили сексуални престъпления в определен регион на Р България.

За постигането на тази цел докторантът формулира 7 групи задачи, които напълно съответстват на поставената цел.

Материал и методи: Проучването е срезово неинтервенционално, обект на изследването са 189 лица обвинени за извършители на полови престъпления и станали обект

на съдебно-психиатрична оценка за периода м. януари 2010 г. до м. декември 2019 г. Основната част от ангажираните с проучването лица – 164 (87%) са изследвани в две или повече диагностични сесии в условията на сектор “Арести” или затворите при ГД “ИН”, базирани на територията на Централна Северна България.

Използвани се адекватни на поставените задачи диагностични (DIP) и оценъчни инструменти (C-SSRS, CGI-S, AUDIT, DUDIT), като когнитивното функциониране се оценява посредством комплексна тестова батерия, включваща изследване на внимание и памет – Тест на Лурия, MMSE; интелект – Raven, Wechsler Adult Intelligence Scale; личност – MMPI, Кратък психопатологичен въпросник, Картично-фрустрационна проба на Розенцвайг и Скала за враждебност на Buss-Durkee.

Използвани са и социологически методи за събиране на информация – *интервю, наблюдение, проучване на съдебни и медицински документи*. Всички инструменти са класически, добре проверени в клиничната практика, но комплексно приложени дават възможност за по-широкообхватни интерпретации на редица невробиологични, психологични и социални фактори, формиращи личността на сексуалния насилник.

Използвани са съвременни методи за статистическа обработка на резултатите, които предполагат достоверност и надеждност при интерпретиране на данните.

Резултатите са представени коректно, добре онагледени и обхващат всички поставени от дисертанта задачи. В детайли са описани всички резултати по отношение на основните социо-демографски фактори и тяхното влияние върху изследваната група и по-специално върху личностната пригодност/дезадаптация/акцентуация. Направена е оценка на социалното функциониране на изследваните, като се проследява влиянието на възрастта, степента на образование, етническата принадлежност, местоживееене; специфичните особености на ранното развитие (израстване в пълноценно семейство, от самотен родител/прародител или институция), претърпяно физическо и емоционално насилие в детско-юношеска възраст; начало на полово съзряване и сексуална активност (вкл. начало на мастурбация и удовлетвореност от еректилната функция); сексуална насоченост; актуално сексуално партньорство и честота на половите контакти; връзка с жетвата на сексуалното посегателство; трудова ангажираност и финансова обезпеченост; семеен и родителски статус; употреба на алкохол и ПАВ, в т.ч. и по време на инкриминираното деяние; наличие на девиантно поведение (криминално, авто- и хетероагресивни действия) и налагани предходни наказателни мерки; наличие на психично разстройство по диагностичните критерии на МКБ-10, налагащо предходни контакти с психиатричните служби и прилагано лечение, вкл. и по чл. чл. 155 на ЗЗ и 89 от НК.

Обсъждане: Дисертационният труд представлява собствено оригинално изследване, което е фокусирано върху реалната съдебнопсихиатрична практика и има значителна практическа насоченост. Обсъдени и анализирани са и показатели, свързани с наследственост, ранно детско развитие и последващо социално приспособяване, както и синдромен профил, определен посредством комплексна тестова батерия.

Резултатите демонстрират специфични личностни нарушения при извършителите на сексуални посегателства, които са количествено измерими. Авторът

предлага установени и верифицирани *рискови* и *протективни фактори*, участващи във формирането и развитието на личността на обвинените в сексуални престъпления и при мотивацията им за извършване на деянието. Съществен принос на настоящата работа е установената ниска честота на боледуващи от голяма психоза (3% с шизофрения и 2% с БАР), което за пореден път опровергава тиражираните твърдения за особено високата криминогенност на болните с психоза. Установените в изследваната група психопатологични отклонения са преимуществено в рубриката на личностните разстройства и в частност – емоционално нестабилна личност, и смесено личностно разстройство. Със значима практическа полезност могат да се приемат и заключенията относно по-висока вероятност за сексуален деликт при лица с ниска степен на интелигентност и особено резултатите, свидетелстващи за висок процент на сексуални насилници сред лицата с претърпяна ЧМТ. Основателен интерес представлява и констатацията, че най-често (...%) жертвите на сексуално насилие са познати или от най-близкото обкръжение на насилника лица, и в значително по-ниска степен са непознати и случайни обекти.

Прави впечатление интерпретирането на получените данни, както от съдебнопсихиатрична гледна точка, позоваваща се на литературата, така и от гледната точка на зрялото клинично мислене, което е безспорно предимство на разработката. За съжаление проведените съпоставки са преимуществено с данни от чуждестранни източници и в много ограничена степен с референтни български величини на част от изследваните параметри.

Изводи и приноси: От получените резултати и на базата на направените анализи Д-р Тумбев формулира 9 извода, които са изчерпателни, отразяват адекватно и пълно получените резултати, а така също и неговите добри теоретични познания и аналитични възможности.

Приносите са разделени на 3 групи: теоретични с оригинален характер - 3 броя; теоретични с потвърдителен характер - 4 броя и приноси с приложно-практически характер - 3 броя. Формулирани са коректно и синтезират адекватно значимостта на труда.

Авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията за присъждане на образователната и научна степен “ДОКТОР” и синтезира съдържанието на дисертационния труд. Представен е на 63 страници и е онагледен с 49 цветни фигури и 3 таблици.

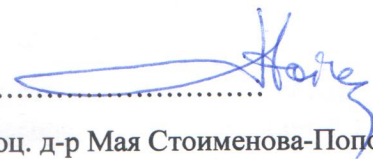
Във връзка с дисертационния труд Д-р Тумбев представя 1 публикация в международно реферирано списание и 3 публикации в български списания. Във връзка с темата дисертантът има участие на 4 международни научни форуми и 4 участия на научни форуми в България.

В заключение: Този научен труд е първият по рода си у нас, който мултимодално изследва широка гама от био-психо-социални фактори, изграждащи своеобразен национален психопатологичен профил на сексуалния насилник. Темата е основополагаща и предизвиква следващи разработки в мултидисциплинарни екипи от психиатри, клинични и съдебни психолози, юристи и социални работници, ангажирани с превенцията на тези разпространени посегателства срещу личността. Въз основа на актуалността на темата на дисертацията, комплексната методология, изпълнените цели и задачи, коректно получените и обобщени резултати и постигнатите приноси, давам

положителна оценка на представения дисертационен труд на д-р Людмил Здравков Тумбев на тема "Психопатологичен профил на лицата обвинени в сексуално посегателство върху личността, в съответствие с чл. 149 – чл. 157 от раздел разврат на наказателния кодекс на Република България". Считам, че както дисертацията, така и свързаната с нея научна продукция напълно отговарят на качествените и количествени критерии за придобиване на ОНС "Доктор", заложи в „Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и академични длъжности“ на МУ, Плевен, както е и в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, поради което убедено препоръчвам на многоуважаемото научно жури да присъди на д-р Людмил Здравков Тумбев образователната и научна степен „Доктор“ по медицина в научна специалност "Психиатрия" - 03.01.20.

25.01.2021 г.

гр. Плевен

.....
/Доц. д-р Мая Стоименова-Попова, дм/